

REISVERSLAG GEORGIA LAW PROJECT

13 – 18 MEI 2005

Na twee maanden voorbereiding vertrekken we op donderdag 13 mei eindelijk naar Georgië om daar voor het Georgia Law Project van De Brauw trainingen te geven in samenwerking met het Trainingscentrum van het Ministerie van Justitie van Georgië. De koffer vol met kopietjes, extra diskettes en ouderwetse overhead sheets (je weet maar nooit of het daar allemaal wel modern genoeg is om onze powerpointpresentaties te gebruiken) stappen we het vliegtuig in.

Om twee uur `s nachts landen we op Tbilisi Airport. De piloot waarschuwt ons voor een enigszins hobbelige landing; de landingsbanen zijn oud en hard aan vernieuwing toe. De landingsbanen zijn overigens niet het enige dat wel enigszins gemoderniseerd kan worden. Ook het vliegveld zelf doet nog zeer Oost-Europees aan. Een strenge douanecontrole die ons toch wat zwijgzaam maakt en daarna een groot leeg lokaal met één kofferband zijn indrukwekkend. Nadat de koffers zijn verzameld vertrekken we richting uitgang. Het Ministerie van Justitie zou een chauffeur regelen die ons af komt halen. Heel relaxed, aangezien vele taxichauffeurs opdringerig klanten aan het werven zijn. Wij lopen keurig achter onze chauffeur aan die al met een bordje met onze namen erop op ons stond te wachten. De man spreekt geen woord over de grens en van zijn Georgisch verstaan wij niks. Wel begrijpen we al snel dat al onze spullen en wijzelf echt in dat piepkleine oude autootje moeten worden gepropt. Het is behoorlijk passen en meten en het wordt ook zeer verleidelijk toch gebruik te maken van de andere taxichauffeurs die zich om de auto hebben verzameld, maar in dit onbekende land lijkt het ons goed voorlopig niet op te splitsen. Opvallend is, nu we zo buiten staan te passen en meten, dat het eigenlijk erg aangenaam weer is. Mooier dan in Nederland. Het heeft meer iets weg van een mediterrane temperatuur dan de Russische bontmutsentemperatuur die je toch onbewust verwacht als je richting een voormalig Sovjet-land reist. De weg naar het hotel boort een paar andere vooroordelen de grond in: de route van het vliegveld naar Tbilisi is indrukwekkend en schoon. Later begrijpen we dat we over dezelfde weg reden als president Bush twee dagen eerder. Zijn bezoek heeft ervoor gezorgd dat de weg opnieuw is geasfalteerd (door een Nederlands bedrijf), alle rotzooi langs de kant van de weg is opgeruimd en de huisjes netjes geschilderd zijn. Wijk je af van de Bush-route dan is het zicht totaal anders en veel meer zoals we van Georgië verwachtten. Het hotel is prima, we drinken nog een biertje op ons project en liggen er om vier uur `s nachts inmiddels wel af.

Onze eerste dag in Georgië hebben we `s ochtends de tijd de stad te ontdekken. Waar zitten we precies en waar moeten we heen? Is het allemaal te belopen? We krijgen een kleine *sight seeing tour* van Henny Maters, die in Georgië woont en door het Nederlandse Ministerie van Financiën als adviseur is "uitgezonden" naar het Georgische Ministerie van Financiën. Turkse baden, typisch Georgische huisjes, de rivier, een aantal ministeries, de rechtbank en een enorme chaos op de weg. Alles wat in de boekjes staat over het verkeer en met name het gebrek aan verkeersregels is echt

waar. Iedereen rijdt kriskras door elkaar en de weg oversteken is levensgevaarlijk en zenuwslopend.

Na de lunch nemen we een taxi naar de Georgian Young Lawyers Association. Deze NGO (non gouvernementele organisatie) zet zich in voor de bevordering van de rechtszekerheid, het implementeren van nieuwe wetgeving en het adviseren en assisteren van burgers en bedrijven bij juridische disputen. We krijgen een rondleiding door het oude en indrukwekkende gebouw. De bibliotheek is klein, moet nog opgebouwd worden, maar het begin is er. De mensen van GYLA zijn jong en enthousiast. We krijgen een introductie in het Georgische bestuursrecht en dan met name over de openbaarheid van overheidsinformatie. Wat we al eerder hoorden wordt nu nog duidelijker: de wetten zijn er wel, de uitvoering ervan is echter een heel ander verhaal. Mensen weten vaak niet wat hun rechten zijn en de toepassing van het recht door instanties gebeurt willekeurig en is afhankelijk van de personen die achter de betreffende instantie zitten. GYLA streeft ernaar verbetering tot stand te brengen door onder andere juridische hulp aan zowel personen als rechtspersonen te bieden. Als we 's avonds een bezoek aan de Nederlandse ambassade brengen begrijpen we overigens dat GYLA naast een goed functionerende juridische advies- en hulpinstantie ook een springplank naar politieke functies binnen Georgië is. De belangrijke, invloedrijke Georgiërs hebben allen een link met GYLA.

Na ons bezoek aan GYLA kunnen we de stad bezichtigen. In de buurten waar we nu komen is Bush kennelijk niet geweest. Prachtige oude huisjes met mooie balkonnetjes en gietijzeren hekken, totaal vervallen. Georgië was in de Sovjet-tijd het vakantieoord van de rijken en dat is te zien. Het doet Zuid-Italiaans aan maar, helaas, met veel vergane glorie. Hier en daar zie je nog wat Sovjet-overblijfselen, zoals de in het hekwerk van de brug afgebeelde hamer en sikkel, maar over het algemeen hebben de Georgiërs hun Sovjet-periode goed weg weten te werken.

Voor het diner zijn we deze avond uitgenodigd bij de Nederlandse ambassadeur in Georgië thuis. Een geweldige avond waar we kennis maken met Sylvie Pantz, voorzitter van de European Union Rule of Law Mission in Georgië, voorheen 'de facto Minister van Justitie' in Kosovo (namens EU) en daarvoor rechter in Parijs, Ani Dolidze, voorzitter van GYLA, studeerde in 2003 in Leiden (LLM), de heer Lasha Maghradze, echtgenoot van Ani Dolidze, voorheen werkzaam op Ministerie van Justitie, toen overgeplaatst naar Ministerie van Milieu, thans openbaar aanklager, de heer David Usupashvili, staatsrechtexpert, voorzitter van IRIS (NGO) en voorzitter van een onlangs opgerichte oppositiepartij. Ook hier wordt weer duidelijk dat Georgië goed op weg is haar juridische systeem te verbeteren en te moderniseren, waarbij gebruik wordt gemaakt van praktijkvoorbeelden en wetgeving uit andere landen, zoals Duitsland, Nederland en de Verenigde Staten. Nadeel hierbij is dat ieder hulpbiedend land graag haar eigen rechtssysteem aan Georgië aanbiedt. Dit heeft tot gevolg dat, doordat meerdere landen hulp bieden, wetgeving soms niet goed aansluit of dat duidelijk keuzes voor een bepaald systeem moeten worden gemaakt. Het grootste probleem blijft

echter, zo wordt ook deze avond weer geconcludeerd, de implementatie van al die wetgeving.

De volgende ochtend vertrekken we naar het Trainingscentrum van het Ministerie van Justitie om kennis te maken met de Georgische collega's met wie wij de trainingen gaan geven en om het programma voor de volgende twee dagen door te nemen. Alhoewel het zaterdag is, is iedereen gewoon aan het werk op het Ministerie van Justitie. Het blijkt in Georgië heel gewoon te zijn zeven dagen per week te werken. De meeste aanwezigen spreken alleen Georgisch, sommigen spreken ook Duits en een enkeling spreekt Engels. Gelukkig is er een uitstekende tolk, Kate. Zij heeft een jaar in Brussel gestudeerd, spreekt vloeiend Engels, is werkzaam als bedrijfsjurist en doceert zelf bij het Trainingscentrum. Zij zal de komende dagen als onze tolk optreden en simultaan vertalen tijdens de trainingen.

We splitsen op in twee groepen. Danny en Marjolein bespreken het lesprogramma met mevrouw Nargiz Jankhoteli, zelf notaris, docente bij het trainingscentrum en een van de bestuurders van de Georgische beroepsorganisatie voor notarissen. De cursus wordt gegeven aan Georgische notarissen en zal gaan over de verschillende soorten rechtspersonen en personenvennootschappen, de oprichting van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid en de naamloze vennootschap, de rol van de notaris daarbij en de praktische uitvoering, doorbraak van aansprakelijkheid en de verschillen tussen het Nederlandse en Georgische systeem. Godert en Eveline bespreken hun lesprogramma van maandag met mevrouw Natia Tskepladze, een rechter bij de Georgische Hoge Raad. De toehoorders zullen voor het overgrote deel bestaan uit ambtenaren van de nationale overheid. De cursus zal gaan over bestuursrecht in het algemeen en over openbaarheid van bestuur in het bijzonder.

Die middag bezichtigen we met Henny Maters de omgeving net buiten Tbilisi. Bergachtig, groen met prachtige oude kloosters, schapenhoeders en ook hier slechte wegen. Het wordt wel duidelijk dat buiten de stad veel armoede heerst; de achterstand is hier groot. Je vraagt je als je dit alles ziet dan ook af hoe snel Georgië zal kunnen moderniseren.

Zondag gaan we eindelijk van start met het hoofddoel van onze reis: de trainingen. Vandaag staat het ondernemingsrechtelijke deel op het programma, verzorgd door Danny en Marjolein. Vreesden we eerst nog dat het moeizaam zou lopen gezien de taalbarrière, al snel blijkt dat de Georgische juristen zeer enthousiast zijn, actief meedoen en veel vragen stellen. Het Nederlandse en Georgische ondernemingsrecht heeft op de te bespreken onderwerpen veel overeenkomsten. Hierdoor kan dan ook met name worden ingegaan op de vraag hoe in de praktijk met de regels wordt omgegaan. Daardoor worden de verschillen tussen Nederland en Georgië ook snel duidelijk. Zo kent Georgië bijvoorbeeld geen landelijk kamer van koophandel-systeem, laat staan dat je via internet gegevens op kunt vragen. De ontwikkeling van een dergelijk systeem zal nog wel enig tijd duren. Ook een ministeriële verklaring van geen bezwaar voor de oprichting van een vennootschap is onbekend in Georgië. Corruptie

wordt hierdoor in de hand gewerkt. Waar in de Nederlandse wetgeving op dit moment wordt gewerkt aan een flexibilisering van de B.V. vraag je je af of het voor Georgië niet juist goed is eerst het oude systeem toe te passen om corruptie beter op te sporen.

Maandag wordt de training bestuursrecht door Eveline en Godert gegeven. Deelnemers zijn mensen van ministeries en van GYLA. Net als gisteren valt het ons ook nu weer op dat de cursisten met name vrouwen zijn. Het gehoor is wederom zeer enthousiast en actief. Omdat de Georgische *General Administrative Law Code* grotendeels is gebaseerd op onze – relatief jonge – Algemene wet bestuursrecht, is er voer genoeg voor discussie. Opvallend is, dat de voorbeelden die wij aanhalen (wat komt er allemaal kijken bij een besluit om op een hoofdweg éénrichtingsverkeer in te voeren; hoe bereid je een besluit voor om een kenmerkende boom om te hakken?) allemaal in de praktijk van de cursisten zijn voorgekomen. De interesse gaat echter ook uit naar het cursusgedeelte over openbaarheid van bestuur. Georgische ambtenaren hebben veel te maken met verzoeken om informatie en worstelen – net als in Nederland – met de vraag welke informatie wel en welke informatie niet openbaar mag worden gemaakt.

Tijdens de pauze komt Dimitri Dzagnidze binnenlopen. Dimitri heeft in oktober 2004 in het kader van het Georgia Law Project een training van twee weken bij De Brauw gevolgd. Destijds was hij hoofd van de afdeling wetgeving van het Ministerie van Justitie. Inmiddels is hij gepromoveerd tot onderminister van het Ministerie van Justitie. Dimitri geeft ons een rondleiding door het Ministerie van Justitie. Het gebouw is honderd jaar oud en dat is te merken; de kamers maar ook voorzieningen zoals toiletten zijn behoorlijk verouderd. Bijzonder is de rij portretten van de verschillende Ministers van Justitie sinds 1917 in de hal voor de werkkamer van de Minister van Justitie. Van het portret van de Minister van Justitie uit 1921 wordt een sprong gemaakt naar de Minister uit 1990. De tussenliggende periode van bijna zeventig jaar communisme wordt voor het gemak (of uit ongemak) maar even overgeslagen. Naast de rondleiding door het Ministerie van Justitie laat Dimitri ons ook nog uitgebreid de stad Tbilisi zien: de oude stad, vervallen maar toch nog zo ontzettend mooi, het ongeveer 15 meter hoge beeld van 'de Moeder van Georgië', de nieuwe kerk die met geld van de rijke gelovigen is gebouwd en duidelijk een van de trotse aanwinsten van de Georgiërs is, en natuurlijk de rivier en de oude kloosters.

Na de training brengen we een bezoek aan de Georgische Hoge Raad. Een prachtig, goed onderhouden gebouw. Enkele tijd geleden is het rechtersbestand, dat behoorlijk corrupt was, flink opgeschoond. Ook al is het inmiddels zeven uur geweest, het is nog erg druk in het gebouw. We discussiëren uitgebreid met een aantal rechters van de Hoge Raad over de Georgische bestuursrechtelijke wetgeving. Daarna is het tijd voor een borrel. Met de medewerkers van het Trainingscentrum drinken we op het goede verloop van de eerste trainingen in het kader van het Georgia Law Project. Leuke bijkomstigheid is dat, tot grote tevredenheid van Sulkan Gamkrelidze, het hoofd van het Trainingscentrum, de trainingen inmiddels de krant hebben gehaald. Ook wij zijn wel

trots want in het artikel in de twee Georgische dagbladen wordt De Brauw met naam en toenaam genoemd.

Na de trainingen hebben we nog één dag voordat onze missie erop zit. Voor deze dag staat nog een bezoek gepland aan Gert-Jan van Oven van de European Rule of Law Mission. Eerder assisteerde deze missie de laatste bij de Europese Unie toetredende landen op juridisch gebied. Nu geven ze eenzelfde soort hulp aan Georgië. Ook hier wordt weer duidelijk dat met name de implementatie van wetgeving nog een zorg is in Georgië. Een van de redenen hiervoor is het grote verschil tussen de steden en de dorpjes in de bergen. Gert-Jan vertelt dat hij dorpen heeft bezocht waar vonnissen door de rechter nog met de hand worden geschreven en waar conflicten door een ouderwetse vorm van bemiddeling worden beslecht. In een dergelijk geval wordt door de bemiddelaars letterlijk halverwege het huis van de aanklager en het huis van de vermeende schuldige positie ingenomen. Vervolgens wordt om en om met partijen gesproken en getracht tot een oplossing te komen. Alhoewel ergens best wel weer heel modern - toch een soort mediation - geeft dit alles geen eenheid in het rechtssysteem.

De resterende tijd deze dag wordt besteed aan een laatste tour door de stad, museumbezoek en natuurlijk wat souvenir-shopperen. Na het diner vertrekken we naar het vliegveld. Een geweldige ervaring, vele fantastische indrukken en ontmoetingen met interessante, hartelijke en gedreven mensen rijker, stappen we om drie uur 's nachts het vliegtuig weer in. De eerste missie van De Brauw's Georgia Law Project in Tbilisi is geslaagd. Wij kijken al uit naar het vervolg!

Marjolein Voster
Danny Busch
Eveline de Zwaan
Godert van der Feltz

Advocaten bij De Brauw Blackstone Westbroek

Dit verslag is een bijlage bij de website Georgica.nl